

CHALLENGES OF NATION BUILDING IN AFGHANISTAN AFTER TALIBAN

Murtaza Sarem

Abstract

Today, nation-building and common national identity definition are the fundamental needs of the people of Afghanistan. The process of nation-building has not been started in Afghanistan due to the traditional and cultural challenges and political tyranny. After the fall of the regime of Taliban, despite the declaration and inclusion of national identity in legal texts, the traditional political culture is still a serious obstacle to the process of nation-building. Afghan people define their identity based on the nation but not based on tribe, language, and sects. It caused prolong distrust among Afghan people and fail the process of nation-building. The lower level of public literacy left Afghanistan behind in the process of modernization and be stuck in old and traditional cultures. The majority of the conflicts and clashes in Afghanistan are because of the lack of a common national identity among the people of this state. This article discusses the cultural-political, and economic challenge and obstacles in the way of nation-building in Afghanistan.

Keywords: *Nation, National Identity, Nation-Building, Traditional culture.*

TALİBAN SONRASI AFGANİSTAN'DA ULUS İNŞASININ ZORLUKLARI

Murtaza Sarem*

Öz

Bugün Afgan Halkının en temel ihtiyaçlarından birisi, ulus inşa etmek ve ortak bir ulusal kimliğin tanımlanmasıdır. Afganistan'daki siyasi tiranlık ve geleneksel kültürün yıllardır karşılaştığı zorluklar, Afganistan'da ulus inşa sürecinin başlamasını engelledi. Taliban'ın düşüşünden sonra, en azından yasal metinlerde, Afganistan'da ulusal kimliğin güçlendiğine dair göstergeler olmasına rağmen, Afganistan'daki geleneksel siyasi kültür, ulus inşa sürecine hala ciddi bir engel teşkil ediyor. Afganistan halkı kimliklerini ulus temelinde değil, etnisite, dil ve mezhep temelinde tanımlıyor. Bu durum Afgan halkı arasında güvensizliğin sürmesine ve ulus inşa sürecinin başarısızlığına yol açtı. Düşük düzeydeki kamu okuryazarlığı, modernleşme sürecinde geleneksel ve modası geçmiş kültürel özellikler de Afganistan'ı geride bıraktı. Afganistan'daki farklılıkların çoğu, bu ülkenin insanları arasında ortak bir ulusal kimliğin olmamasından kaynaklanıyor. Bu makale Taliban sonrası Afganistan'da ulus inşasının kültürel, siyasi ve ekonomik zorluklarını tartışmaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Ulus, Ulusal kimlik, Ulus inşası, Geleneksel kültür.*

* Doktora Öğrencisi, Afganistan Kalkınma Çalışmaları Enstitüsü, saremm379@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-3439-4119>.

Bu makaleye atıf için: Sarem, Murtaza. (2021). Taliban Sonrası Afganistan'da Ulus İnşasının Zorlukları, SDE Akademi Dergisi, 1(2), 92-119.

Giriş

Ulus inşası, üçüncü dünya ülkelerinde modern ulusların ortaya çıkması için gerçekleşmesi beklenen önemli konulardan biridir. Bununla birlikte, çok sayıda üçüncü dünya ülkesi ulus inşası zorluğuyla karşı karşıyadır ve bu durum aslında bu ülkelerin modernleşme anlamında siyasi gelişmeden uzaklaşmasına ve bir şekilde siyasi azgelişmişliğe yakalanmasına yol açmıştır.

Günümüz dünyasında herhangi bir siyasi sistemin temel görevlerinden biri, ulus inşasını yaratmak ve güçlendirmektir. Herhangi bir nedenle bu işlevi düzgün bir şekilde yerine getirmeyen bir hükümet; er ya da geç toplumsal bütünlüğün sağlanamaması kriziyle karşılaşır toplum olarak istikrarsızlık ve çöküşe doğru ilerleyecektir. Kriz teorisine göre siyasal sistem, modernleşme sürecinde krizden kurtulup bunları bir şekilde çözdüğünde gelişecektir. Ulus inşa süreciyle ilgili kimlik krizi, krizlerin hepsinin başında gelir. Dolayısıyla gelişmiş bir sistem, birleşik ve uyumlu bir ulusa sahip, işbirliği ve empati ile sorunları çözmeye yönelik adımlar atan bir sistemdir. Ulus inşası, hükümet ve toplum arasındaki geniş yakınsama ve uyumu ve ortak bir kimliğin gelişimini tanımlar. Bu kavram, teorileştirme sürecinde zamanla değişti ve çeşitli bilim adamları bu süreci, çeşitli boyutlarının birçoğunu vurgulayarak tartışmalarında ortaya koydular (Attari, 2014:36).

Üçüncü dünya ülkelerinden biri olarak bilinen Afganistan, ciddi bir şekilde ulus inşasının zorluklarıyla karşı karşıyadır. Amanullah Han'ın (1919-1929) hükümdarlığından sonra millet inşası yönünde hükümet tarafından yönetilen faaliyetler dışında Afganistan ne yazık ki şu ana kadar ulus inşası yönünde birçok zorluk yaşamıştır. Amaniyeh reformları, Afgan halkının bilgi düzeyini ve kültürel statüsünü anlamadan yapılmış, bu da halkın iktidardaki siyasi sisteme güvenmemesine neden olmuştur. Amanullah Han'ın yenilgisindeki faktörlerden biri de budur. Böylelikle Nadir Han (1929-1933) hükümdarlığından Davud Han Cumhuriyeti'ne kadar (1973) bu topraklarda yaşayan kabileler arasında büyük bir çatlak ortaya çıkar. Bunun nedenlerinden biri siyasi sistemdeki diğer kabilelere göre bir halkın etnik üstünlüğüdür. Aynı şekilde, komünist rejimlerde halkın siyasal sisteme duyduğu güven eksikliği ve halkla yöneticiler arasındaki ideolojik farklılıklar, bu topraklarda ulus inşa sürecine meydan okumuştur.

Mojahedin rejimi sırasındaki partilerin kendi arasındaki savaşları da ulus inşası gerekçelerini engellemiştir. Taliban'ın dini ve etnik aşırılığın sembolü olan beş yıllık yönetimi, ülkenin etnik grupları arasındaki uçurumu genişletti ve dini güvensizliği artırdı.

2001'de Taliban'ın düşüşünden sonra, büyük ölçüde, tüm kabilelerin kendilerini görebileceği bir sistem kuruldu ve bu, güven ve barış içinde bir arada yaşamın olası yoluydu. Bu sistem ilk kez halka kendi oylarına göre cumhurbaşkanını atama ve bir şekilde siyasi gücü paylaşma fırsatı verdi. Halkın cumhurbaşkanı ve milletvekillerinin atanmasına katılımı, Afganistan halkının dört kez cumhurbaşkanını ve milletvekillerinin oylarına göre üç kez aday gösterdiği bir demokratik sistemin işaretiydi. Ulus oluşturma süreci üzerinde bazı çalışmalar yapılmış olsa da bu süreç zorluklarla karşı karşıyadır. Bu çalışmada, Afganistan İslam Cumhuriyeti'ndeki ulus inşası zorluklarının temel nedenleri incelenmeye çalışılacaktır. *Taliban'dan sonra Afganistan İslam Cumhuriyeti'nde ulus inşasının zorlukları nelerdir?* sorusu araştırmada cevabı aranan sorudur. Bu noktada, *Afganistan'daki kesintili ve mozaik sosyal yapının, halkın ortak bir ulusal kimliğe kavuşamamasında ana faktör olduğu varsayılmaktadır.*

1. Afganistan'da Ulus İnşasının Tarihsel Arka Planı

Afganistan'daki ulus kurma projesi başarısız bir proje olarak görülür. Afgan halkının en temel ihtiyaçlarından biri, etnisite ve kabile alanı dışında ortak bir ulusal kimliğe ulaşmaktır. Ancak Afganistan halkı, bu çalışmada belirlenecek zorluklar nedeniyle bu temel ihtiyacı karşılayamamıştır. Bu durum Afgan toplumunun farklı kesimleri arasında gerekli güvenin oluşmasını engelledi ve insanlar birbirlerine karamsar ve düşmanca bir tavır takındı. Bu nedenle, bu ülkede ulus inşası, paylaşılan ulusal duygu ve değerlere dayanan bir iç süreç olarak henüz başlamamıştır ve Afgan toplumu, parçalanmış bir toplum olarak varlığını sürdürmeye devam etmektedir.

Ancak tarih boyunca bu yönde yapılanlar göz ardı edilemez. Kodlanmış bir hükümet projesi olarak ulus inşası hareketinin başlangıcı, Afganistan'ın modernist kralı Amir Amanullah Han'ın hükümdarlığında bulunabilir. Yönetiminin başlangıcında Amir Amanullah Han, halk tarafından

güçlü bir şekilde desteklenen bir kraldı ve Afganistan vatandaşları onu kurtarıcıları olarak görüyordu. Babasının Afganistan'da siyasi bağımsızlık kazanma çabalarının ardından, 1919'da dünyanın en büyük imparatorluğundan (İngiltere) bağımsızlık kazanan Amanullah Han, halk tarafından geniş bir memnuniyetle karşılandı. Bu durum, Afganistan'daki çeşitli etnik gruplar arasında ulusal bir figür olarak sosyal itibarını artırdı ve insanlar ilk kez kendilerini siyasi sistemin ve hükümetin doğrudan paydaşı olarak tanımladı. Batı dünyasının deneyimlerini ve başarılarını tam olarak bilen Amir, Afganistan'ın geleneksel yapılarını da dönüştürmeye çalıştı.

1.1. Amanullah Han (1919-1929) Döneminde Millet İnşası

Amir Habibullah Han'ın öldürülmesinden sonra oğlu Amanullah Han, 23 Şubat 1919'da krallığını ilan etti. Onunla birlikte ilk kez bir Afgan kralı Afganlar arasında adalet, eşitlik ve kardeşlikten söz etti (Gubar, 1996:753). Afganistan'ın bağımsızlığını da kazandığında, halk arasında popüler hale geldi ve çok kısa sürede ülkenin tüm vilayetleri krallığını tanıdı. Amanullah Han'ın Afganistan'ın hükümdarı olarak açılış konuşması aslında siyasi sisteminin perspektifini gösterir. Halkın sıcak karşıladığı dört ana alanda (içişlerinde siyasi bağımsızlık, vatandaşların özgürlüğü ve içişlerinde köleliğin kaldırılması, yönetimde reformlar ve ülke vatandaşları arasında ulusal bütünleşme yaratma) hedeflerini belirtmiştir (Gubar, 1996:754).

Aslında toplumda hukukun üstünlüğünü kolaylaştıran siyasal modernleşme ve gelişme alanında ilk anayasanın (Afganistan'a karşı hükümetin tüzüğü) kabul edilmesi Amanullah Han'ın döneminin en büyük başarılarından biridir. Afganistan'ın ilk anayasasında birçok konu gündeme getirildi. Afganistan'da bir ulus inşa etmek için vatandaşların hak ve özgürlüklerinin tanımlanması ilk anayasanın temel göstergesiydi. Amanullah Han zamanında ilk kez halkın temsilcileri ülkenin anayasasını oluşturdu ve bu katılım Afganistan tarihinde benzeri görülmemiş bir durumdu (Allama, 2012: 95).

Amanullah Han'ın inisiyatifiyle hazırlanan ilk anayasa, hükümetin bütün Afganistan vatandaşlarının eşit olarak adlandırıldığı ulus inşasında en önemli etkili adımı olarak kabul edildi; Hükümet, halkın üzerindeki

zorla çalıştırmayı ortadan kaldırdı ve bu, vatandaşlar arasında güven inşa-
sında da etkili oldu. Afganistan tarihinde ilk defa bir anayasaya sahipti ve
Afganistan'da anayasacılık tarihi tam da bu sırada başladı. Burada önemli
olan Amani hükümetinin etnik ve aşiret temellerinden ziyade hukuka
güvenmesidir ve bu aslında sosyal gelişme ve refaha doğru bir adımdır.
Amanullah Han, bu ülkede siyasi istikrara ve devlet sisteminin istikrarına
engel teşkil eden en önemli unsurun geleneksel fikirlere sahip eski yapılar
olduğunu fark etti. Bu nedenle, bir anayasa hazırlayarak ve halkı yönetime
dahil ederek siyasi sistemin ayakta kalmasını sağlamaya çalıştı. Ayrıca halk
ile hükümet arasında bir bağ oluşturarak, siyasi sisteme ve hükümete olan
kaybedilen güveni yeniden tesis edilebileceğini düşündü.

Devletin bürokratik sisteminde gerçekleşen reformlar, sistemi daha ve-
rimli ve halka karşı hesap verebilir hale getirmek için gerçekleştirilir, böy-
lelikle idari sistemin modernizasyonu ile etkin bir yönetim sistemi ortaya
çıkacaktır. Bu konudaki en önemli çalışma, Afganistan'da ilk kez uy-
gulanan köleliğin kaldırılması, vatandaşların kanun önünde eşitlenmesi,
işkence ve her türlü zulmün yasaklanmasıdır. Şah Amanullah Han, diğer
alanlarda yaptığı reformlara ek olarak, yönetim organında kraliyet ailesinin
dışında bir kabine kurdu. Afganistan'da ilk kez bakanlar, kraliyet ailesinin
dışındaydı. Nitekim bu dönemde hükümetin idaresine diğer aşiretlerin de
katılması için zemin hazırlanmıştır (Gubar, 1996:756).

Amanullah Han Anayasası'nın 68. maddesine göre eğitim ilkokula ka-
dar zorunlu hale getirildi. Bu dönemde ülke genelinde yaklaşık 322 ilköğ-
retim okulu kurulmuş, bu da ülke genelinde okur-yazar ve eğitilmiş insan
sayısını arttırmıştır. Onlarca-yüzlerce öğrenci yüksek öğrenim için Fransa,
Sovyetler Birliği, Almanya, İtalya ve Türkiye'ye gönderildi. Bir dizi Afgan
kız da eğitim görmeleri için Türkiye'ye gönderildi (Arefi, 2014:38).

Amanullah Han'a karşı ayaklanmaların başlaması çok uzun sürmedi.
Bu ayaklanmaların ana sebebi Amanullah Han zamanında yapılan reform-
lardır ve bir dizi aşiretin hükümet ile olan ilişkisi kesilmiştir. Amanullah
Han'ın düşüşünden sonra Afganistan'da aşiretçilik yeniden başladı (Far-
hang, 2005:654). Nader Han'ın yönetimi sırasında siyasi atmosfer tama-
men kapalıdır ve insanlar siyasi işlere karışmamaktadırlar. Bu durum,
halk ve hükümet arasındaki güvensizliği açık hale getirmektedir. Hükü-

metin siyasi faaliyet ve devlet yönetimi alanını kısıtlamadaki önemli eylemlerinden biri, Amanullah Han'ın aksine yönetimi kraliyet ailesiyle bir kez daha sınırlandıran kabine ve Bakanlar Kurulunun kurulmasıdır (Farhang, 2005:657).

Her iki dönem mukayese edildiğinde genel olarak şu söylenebilir; Amanullah Han'ın hükümdarlığı döneminde bir ulus inşa etme çabaları Nader Han'ın hükümdarlığı döneminde engellendi ve bir kez daha etnik ve kabile bölünmeleri sosyal ayrıcalıklar elde etmenin en büyük kriteri olarak ortaya çıktı. Öte yandan, halk (Peştun olmayan aşiretler) kendilerini hükümetten ayrı görüyorlardı ve bu aslında hükümetin resmi özelliklerine dayanıyordu, çünkü hükümetin kendisi aşiret siyasetinin bir alanı haline geldi ve Peştun dışı aşiretler karara dahil olmadı (Sarem, Eleştiri ve Yorum, 2014: 39-50). Bu durumda elbette ki ulusun tüm üyelerinin eşitliğini savunan ulus olgusu ve ulus inşasının önünde bir engeldi.

1.2. Muhammed Zahir Şah'ın Yönetiminden Taliban İslam Emirliği'nin Düşüşüne Kadar Ulus İnşa Süreci (1933-2001)

Muhammed Zahir Şah (1933-1973) döneminde, özellikle son on yılda, halkın yönetime siyasi katılımı için nispeten uygun bir ortam sağlandı. Zahir Şah'ın düşüşünden sonra, Afganistan'daki cumhuriyetçi sistem ilk kez Muhammed Davud Han (1973-1978) tarafından kuruldu. Temel olarak, çoğunlukla halkın oyuna ve kitlelerin egemenliğine dayanan cumhuriyetçi sistemler, demokratik bir yapıya sahiptir, bu nedenle cumhuriyetçi sistemler çoğunlukla modern ve gelenek sonrası dünyada oluşur. Ancak Muhammed Davud Cumhuriyeti böyle değildi. Bu dönemde, etnik ve aşiret farklılıkları daha da alevlendi ve yönetimin etnisite ve aşirete dayalı kalmasına neden oldu (Sarem G., 2019:112). Bu dönemden itibaren ulus inşası yeniden unutuldu. Sovyetler Birliği'nin yardımıyla iktidara gelen Halk ve Bayrak Partileri de ideolojik hedeflerinin peşinden gitti. Bu partilerin sloganlarından biri, "tüm yurttaşların eşitliği" olmasına rağmen, iktidarları sırasında bu eşitlik asla gözetilmedi. Aslında, Marksizm Afganistan'da etnik ve kabile yönetiminin dışına çıkmıyordu (Biniş, 2009:38).

Komünist hükümetler, Mojahedin hükümeti tarafından devrildi ve cihatçı partiler arasında iktidar dağılımı konusundaki görüş ayrılıkları ne-

deniyle iç savaşlar çıktı. Pakistan destekli Taliban, ülkenin çoğunun kontrolünü ele geçirdi ve ulus inşası tartışması tamamen unutuldu. Taliban hükümetinin temeli din ve etnisiteydi; sonunda Taliban döneminde neredeyse tüm etnik gruplar marjinalize edildi ve siyasetle ilgileri ortadan kalktı. Taliban hükümetinin düşmesiyle birlikte (2001) Afganistan tarihinde yepyeni bir sayfa başladı. Anayasa (2004) kabul edildi ve görünüşte ulus inşa süreci yeniden başladı. Ancak anayasaya ve Taliban sonrası demokratik ortama rağmen, Afganistan'da ulus inşasının önünde hala birçok zorluğun olduğu görülmektedir. Örneğin örgütsel yapılar, istihdam konularında ve siyasi katılımında etnik tekel, etnik, dilsel ve bölgesel farklılıklar ve bazen mezhebi farklılıklar gibi uygulamalar hala açıkça görülmektedir.

2. Taliban Sonrası Afganistan'da Ulus İnşası

Uluslararası toplumun desteğine dayalı demokratik bir siyasi sistemin kurulmasıyla birlikte Taliban sonrası Afganistan'da ulus inşası önemli bir temel proje olarak kabul ediliyor. Hükümetin siyasal sistemin demokratikleşmesine yönelik faaliyetlerinin bir kısmının, benzersiz bir tarihe sahip olduğu bu temelde gerçekleştirilmiştir. Sistemin demokratikleşme süreci ve halkın seçimlere katılımı ve siyasi kaderinin belirlenmesi, Afganistan halkının dört tur başkanlık seçimi ve üç tur parlamento seçimine tanık olduğu mevcut hükümetin önemli özel görevlerinden biri olarak kabul ediliyor. Öte yandan, siyasi partilerin ve sivil toplum kuruluşlarının özgürce faaliyet göstermesi, insanların birbirleriyle etnik, dinsel ve dilsel önyargılarından uzak bir şekilde iletişim kurmalarına olanak sağlamıştır. İfade özgürlüğü ve medya sansüründen uzak faaliyetler için bir alan yaratmak (Afganistan Anayasası, 34.Maddesi), halk ile hükümet arasındaki ilişkiyi de zorlayıcı olmaktan çıkarmıştır. Toplumun farklı kesimlerini siyasi iktidar içinde paylaşmak ve belirli bir etnik topluluğun elinde iktidar birikimi tekeli önlemek de vatandaşlar arasında güven inşa etmede etkili olmuştur.

Tüm bu olanlar göz önüne alındığında, devletin ulus inşasına katkısının geçici idarenin kurulmasından bu yana çok etkili olduğu söylenebilir ancak ulus inşası sürecine hala ciddi tehditler vardır. Hükümetin demokratik bir temel üzerinde durmasının uluslararası toplumun ve Birleşmiş Mil-

letler'in baskısı olduğu veya uluslararası toplumun Afganistan'a desteğinin sona ermesinin siyasi iklimi bir kez daha şiddetlendireceğine inanılıyor. Ancak, Afganistan halkı hâlâ entelektüel olarak etnik, dilsel ve dini önyargılardan uzakta yaşamaya hazır değildir. Genel olarak bu çalışma, Afganistan halkını birleştirme aracı olarak vatandaşlık ilkesini kurumsallaştırmak için daha fazla zaman ve bu çalışmaların sürekliliğine ihtiyaç duyulduğunu iddia etmektedir. Afganistan'da ulus inşasının zorlukları şu şekilde tartışılabilir ve değerlendirilebilir:

Anlaşılması zor kavramlardan biri olan milli kimlik, zaman içinde pek çok değişim ve dönüşüme uğramış bir sosyolojik kavramdır. Milli kimlik diğer yandan farklı yaklaşımlar, ulusal kimliğin merkezi unsuru hakkında birçok anlaşmazlığa da neden olmuştur. Coğrafyacılar, ortak bir toprak ve ortak bir tarihin ulusal kimliğin ana unsurları olduğuna ve bu iki unsur olmadan ulusal kimlik hakkında konuşmanın faydasız olacağına inanırlar. Benzer şekilde, sosyologlar ortak bir dil ve kültüre daha fazla önem verirler. Siyaset bilimi teorisyenleri sıklıkla ortak siyasi sistemi ve vatandaşlık ilkesini vurgular ve ulusal kimliğin gerçekleşmesinin en önemli koşulunun tek bir siyasi sisteme katılım olduğuna inanırlar (Şafae, 2007).

Araştırma öznesi bağlamında ortaya çıkan soru, Afganistan'daki ulus inşası söylemine neden meydan okunduğu ya da Afganistan'da siyasi gelişmede önemli bir ilke olarak ulus inşasının neden henüz meyve vermediğidir? Bir yandan geleneksel düşüncenin, diğer yandan mozaik toplumsal yapının Afganistan'da ulus inşası söylemini uygun bir yere koymadığı gerçeği hemen dikkatimizi çekmektedir.

Afganistan'da kimlik alt düzeyde tanımlanabilir ve ne zaman bir kimlik tartışması olsa, Afganistan halkı etnik, dilsel ve dini değişenlerle tanımlanır. Afganistan'da etnik, dinsel ve dilsel farklılıklar, aralarında uyum ve hoşgörü yaratmak yerine çatışma ve düşmanlığa yol açmış ve kitleler aralarında yapısal boşluklar yaratmıştır.

Günümüzde demokratik sistemlerin ilkelerinden biri olarak kabul edilen ve vatandaşların insan ve temel haklarına saygı gösterilen vatandaş eşitliğinin Afganistan'da da yasal bir temeli vardır (Afganistan Anayasası 22.Maddesi). Ancak uygulamalar ayrımcıdır ve asıl görevi sosyal adaleti

ve eşitliği sağlamak olan hükümet, her zaman önyargılıdır. Vatandaşların iradesine dayalı bir demokratik sistemin, siyasi sistemin önceliklerinden biri olması ve hükümetin çeşitli alanlarda eşit sosyal imkanlar yaratmakla yükümlü olması, tüm vatandaşların insanlık haysiyetine uygun eşit imkanlara sahip olmasını sağlar. Ancak dilsel, etnik ve mezhebi ayrıcalıkların şiddetli ve ciddi bir şekilde var olduğu ve hükümet kurumunun kendisinin bazı durumlarda toplumsal bölünmeyi ağırlaştıran bir faktör olarak hareket ettiği görülebilir.

Etnik önyargılar, ulusal kimlik oluşturma sürecinin önündeki en büyük engellerden biri olmuştur ve bu, kendi başına Afganistan'da yaşayan etnik gruplar arasında gerginlik yaratmıştır. Siyasi sistemin yapısı etnisite unsuruyla iç içe geçmiş durumda ve en azından 1747'den beri belli bir etnik grup (Peştunlar) siyasi gücü elinde tutuyor ve diğer etnik gruplar üzerinde egemenlik uygulayarak etnik bölünmeyi yoğunlaştırdı. Siyasi ajanlar, Afganistan'da yaşayan etnik gruplar arasında güven duygusunun oluşmasına izin vermemiş ve etnik güvensizliği körükleyerek halkın birliğini engellemiştir (Sarem, 2019:121).

Mezhebi farklılıklar da ulusal kimliğin oluşumundaki en büyük zorluklardan biridir. Afganistan, nüfusun %99'unun Müslüman olduğu bir ülkedir. Sünni ve Şii, en büyük Müslüman mezhepleri olarak bu ülke halkının dini yapısını oluşturmaktadır. Bu topraklardaki Müslümanların çoğu Hanefiliğe mensuptur. Sünnilerin (Hanefi mezhep mensubu olanlar) inançlarına dayanan hükümet, tarihsel olarak bazı dönemlerde Şii mezhebin takipçilerine karşı fanatik ve dengesiz uygulamalar gerçekleştirmiş ve takipçilerini siyasi güç elde etmekten alıkoymaya çalışmıştır.

Afganistan'da ulusal kimlik ve ulus inşasının önündeki bir diğer zorluk da dil farklılıklarıdır. Dil, bir toplumun birliğinin bir unsuru olarak bahsedilmesine ve dayanışmaya ve sosyal bütünleşmeye yol açmasına rağmen (Hailemariam & Others, 1999), Afganistan'da dil, toplumsal parçalanmanın bir aracı olarak kullanılmıştır.

Afganistan'da sosyal düşüncenin temeli olan sosyal yapının dağınık ve düşmanca olduğu söylenebilir. Bu, Afganların farklı alanlarda uyumsuzluk sorunuyla karşı karşıya kalmasına neden olmuştur. Bu mesele aynı zaman-

da, Afgan vatandaşlarının ortak bir ulusal kimliğe kavuşması için ciddi ve temel bir zorluk haline geldi. Bu makalede, Afganistan'daki ulus inşa sürecinin temel zorluklarını üç alanda derinlemesine incelemeye çalışılacaktır. Bunlar; politik, kültürel ve ekonomik zorluklar ve bu zorlukların üstesinden gelmek için en uygun ve pratik çözümler.

2.1. Afganistan Ulus İnşasının Siyasi Zorlukları

İnsan hayatının en etkili alanlarından biri olarak bilinen ve esas olarak bir arazinin sosyo-politik yönetimi olan siyaset alanı bir toprağın vatandaşları arasında ulus inşası ve ortak bir ulusal kimlik oluşturmada etkili olabilir. Afganistan'da siyasi alan, diğer alanlarda olduğu gibi yapısal olarak sorunludur ve ortak bir ulusal kimliğin oluşumu da dahil olmak üzere temel işlevlerinde başarılı olamamıştır. Afgan siyasi sisteminin göstergelerini incelendiğinde, Afganistan'ın siyasi yapısının birçok zorlukla karşı karşıya olduğu ve bu zorlukların Afganistan'da ulus inşasının önündeki en büyük engelleri oluşturduğu görülür.

3. Afganistan'ın Siyasi Yapısının Önemli Özellikleri

3.1. Otoriter ve Şiddetli Siyasi Yapı

Şiddet ve siyasi tiranlık, gelişmemiş olan geleneksel ülke ve toplumların sosyal dokusuna dayanmaktadır (De Rivero, 2005:151). Siyasi şiddetin temelinde sosyal şiddet yatar, aslında hoşgörünün yer almadığı şiddet içeren ve demokratik olmayan sosyal uygulamalar, başta siyaset olmak üzere her alanda şiddete neden olur. "Siyasi şiddet ister güç kazanmakla ilgili olsun ister protesto etmek ve bir gücü yok etmekle ilgili olsun, isterse de mevcut bir gücü sürdürmekle ilgili olsun, siyasi iktidarla ilgili bir şiddet biçimi olarak tanımlanabilir (Fakohi, 1999:13)."

Afganistan'da hükümete karşı halk ayaklanmaları ve protestolar her zaman hükümet tarafından bastırıldı. Bu anlamda, Herat halkının komünist hükümete karşı ayaklanması ve Kabil halkının Şubat 1981'de ayaklanmasına hükümet, Afganistan'ın siyasi yapısında şiddet örneği olarak adlandırılan protestolara en şiddetli tepkiyle karşılık verdi. Şiddet, Afgan halkının

düşüncesinin bir parçasıdır ve siyasi tiranlık, halkın yaşamının kabul edilen bir ilkesi olarak kurumsallaştırılmıştır ve insanlar, yöneticilerin zorbalığına tahammül etmenin sosyal yaşamlarının kabul gören bir ilkesi olduğunu düşünmektedir. Afganlar geçmiş tarihlerinde otoriterliğin en uç aşamalarını yaşamışlardır. Afganistan hükümdarlarının hepsi tirandı ve her zaman otoriterlikle tiranlığı savundular. Otoriterlik, Afganistan'ın siyasi tarihinin kuralıdır (Fuladi, 2009:31).

Afganistan'da siyasi şiddeti ve tiranlığı meşrulaştırmanın yolu aşiret unsurudur ve yöneticiler kendilerini her zaman aşiret ile bağlantılı saymışlar ve düşmanca politikalarını haklı çıkarmak için aşirete başvurmuş ve kabilenin sınırlarını çizmişlerdir. Dolayısıyla Afganistan'daki siyasi tiranlığın aşiret odaklı olarak dayatıldığı söyleniyor. Kabile düşüncesi bağnazdır, kabile temelli düşünce güvenilmezdir, aşiret temelli siyaset düşmanca ve ayrımcıdır. Aslında zorbalığa dayanan aşiret düşüncesinin sonucu, toplumun çeşitli siyasi, kültürel, sosyal ve ekonomik işlerdeki gelişmelerden uzak durmasıdır. Afganistan'ın yöneticileri, aşiret değerlerini kurumsallaştırarak ve yaymaya çalışarak ve gerekirse şiddet ve baskı kullanarak tarihsel olarak bir aşiret düşüncesi politikası izlediler.

Bu bağlamda Afganistan'ın siyasi sisteminin önemli bir özelliği olan otoriterlik ve siyasi şiddetin uzun süredir kurumsallaştığı yapının yerine demokratik bir sistemin kurumsallaştırılması kısa sürede pek olası görünmüyor denilebilir.

3.2. Kırılgan Sosyo-Politik Yapı

Esas olarak, her ülkedeki sosyo-politik yapı iki yönlüdür. Birincisi açık bir sosyo-politik yapı, ikincisi ise kapalı bir siyasi veya sosyal yapıdır. Açık sosyal yapı; insanların gerekli özgürlüklere sahip olduğu, siyasal sistemin vatandaşların iradesine dayandığı ve bireylerin bir sosyal statüden diğerine geçebilecekleri sosyal hareketliliğin olduğu bir yapıya atıfta bulunur (Cohen, 2006:213). Ancak kapalı sosyal yapı, vatandaşları temel hak ve özgürlüklerinden yoksun bırakılan, siyasal sistem vatandaşların iradesine dayanmayan ve siyasi egemenlik zorbalığa dayalı ülke ve toplumların inşasını ifade eder.

Afganistan'ın sosyo-politik yapısındaki etnik, dilsel ve dinsel üstünlük uzun süredir kendini gösteriyor ve bu da siyasi atmosferin adaletsiz ve eşitsiz olmasına neden oluyor. Bu alanda ayrıcalıklar yalnızca belirli kişilere veriliyor ve aynı zamanda siyasi güçten yoksun olan bazı kişiler temel haklarından mahrum kalıyor ve istenen konumlara ulaşamıyor. Ancak Taliban'ın düşmesi ve Başkan Karzai'nin liderliğinde Birleşmiş Milletler ve uluslararası toplumun desteğiyle geçici bir yönetim kurulmasının ardından, statükodan sosyo-politik bir iklim ortaya çıktı ve halkın özgürlükleri nispeten güvence altına alındı. Ancak, üst düzey siyasi uygulamalarda iktidarı tekelleştirmenin hala net bir nedeni var. Bakanlıklar hala etnik köken temelinde bölünmüş durumda ve azınlıkların üst düzey pozisyonlara erişimleri engelleniyor.

3.3. Kapsayıcı Siyasi Partilerin Oluşmaması

Güçlü siyasi partiler, demokrasinin önemli unsurlarıdır. Siyasi partiler ne kadar aktif olursa, halkın siyasi katılımı da o kadar artar ve aslında siyasi partilerin önemli özel görevlerinden biri halka hizmet etmek için kapsamlı ve kapsayıcı programlar sağlamaktır. Partiler en çok taraftarı almaya çalışıyor. Partiler halkın taleplerini düzenler, hükümete aktarır ve hükümeti sorumlu tutar. Öte yandan, halkın siyasal toplumsallaşmasında rol oynar ve halkı siyasal katılımın siyasal değerleri ve ilkeleri hakkında bilgilendirir (Sarem, 2013). Temel olarak, siyasi partiler, çeşitli sosyal alanlarda (siyaset, ekonomi, kültür) siyasi düşünceleri teşvik ederler. Bu sayede halk arasında en fazla ikna yaratmak ve politikalarını toplumda uygulamak isterler. Siyasi partiler, halkın ulus inşasına siyasi katılımını artırarak ve bir ülkenin sakinleri ile vatandaşları arasında ortak bir ulusal kimlik oluşturur ve temel amaçları olan siyasi iktidarı elde etmek için etkin bir şekilde hareket ederler. Elbette bu, siyasi partilerin toplumun siyasi kültürüne halkın siyasi katılımının en önemli faktörü olarak kurumsallaştırılmasıyla başarılabilir; Bu durum demokratik ülkelerde ve toplumlarda başarılmıştır ve partiler halkın güvenini kazanmış ve programlarını kamu yararına göre ayarlayabilmiştir.

Ancak Afganistan'da siyasi partilerin durumu farklıdır. Afganistan'da siyasi partiler 1964'ten beri faaliyet gösteriyor. Bu partiler farklı mezhebi

ve milliyetçi eğilimlerle hareket ettiler ve bazen siyasi gücü etkilediler. Ama bu partilerin hiçbiri faaliyetlerini bir siyasi partinin haysiyetine göre düzenleyemedi ve sonuçta Afgan siyaseti alanında her zaman çok az etkiye sahip oldular. Afganistan'daki siyasi partiler, demokrasinin aşkın değerlerine dayanmıyor. Aksine, Afgan toplumundaki yapısal boşluklara dayanıyorlar. Siyasi partiler, bu ülkenin vatandaşlarının entegrasyonu ve sosyal dayanışmasında etkili olmak yerine, birçok durumda bu topraklarda yaşayan etnik gruplar arasında var olan toplumsal bölünmeyi körükliyorlar.

Şu anda 72 siyasi parti, Afganistan Adalet Bakanlığı'ndan ruhsat almıştır (Afganistan'da Kayıtlı Siyasi Partilerin listesi, 2020). Afganistan'da siyasi partilerin çoğalması iki kilit noktayı vurguluyor. Birincisi; siyasi partilerin ihtiyaçlarının çok fazla olması, siyasi partilerin talep ve hedeflerinin anarşisine ve parçalanmasına işaret etmektedir. Bu, siyasi partilerin siyasi iktidar üzerindeki etkisinin eksikliğinde önemli bir faktördür ve bir toplumda ne kadar çok siyasi parti varsa, o kadar çok siyasi güç dağılır. İkincisi; siyasi partilerin aşırı çoğulculuğudur. Bu Afganistan vatandaşları arasındaki toplumsal bölünmeleri ve birlik eksikliğini yansıtıyor. Ayrıca bu durum, siyasi partilerin etkinliklerini kanıtlayamadıklarını ve buna ek olarak güvensizliği ve sosyal bölünmeleri şiddetlendirdiğini göstermektedir. Afganistan'da siyasi partilerin nasıl yönetildiği ve örgütlendiği bu partilerin etnik köken, dil ve mezhep temelli olduğunu gösteriyor. Siyasi partiler arasındaki farklılıklara bakıldığında bile, çoğunun ulusal ve siyasi sorunlar ekseninde değil, etnik, dilsel ve mezhebi farklılıklar ekseninde farklılaştığı görülür.

3.4. Afganistan'da Ulus İnşasının Kültürel Zorlukları

Kültür, insan yaşamının önemli bir modeli olarak bilinir. Toplumlar ve ülkeler arasındaki farklılıklar, kültürlerinin doğasından anlaşılabilir. Kültür uzun süredir insan sosyal davranışlarını ve düşünce dünyasını şekillendirmiştir. Kültür, aslında, bir toplumdaki bireylerin davranışsal olarak yapılması ve yapılmaması gerekenlerin sınırlarını tanımlar. Toplumun kültürel değerlerinin birey tarafından dikkate alınması, toplum tarafından kültürlenmesi ve takdir edilmesi anlamına gelir. Kültürel değerlerden sapma ise mantıksız bir ilke olarak cezalandırılır.

O. Rajerse, geleneksel ülkelerin kalkınmayı neden başaramadıklarına yanıt olarak Geleneksel toplumlarda "geleneksel köylü altkültürünün" hâkim olduğuna ve bu kültürün, gelişmenin başarısını engellediğine inanmakta ve aşağıdaki on özelliği geleneksel ülkelerin köylü kültürüne atfetmektedir;

- Kişisel ilişkilerde karşılıklı güven eksikliği,
- Yenilik eksikliği,
- Kader(cilik) anlayışı,
- Resmi (devlet) kurumlardan düşük beklentiler,
- Acil çıkarları öncelikleme (Temel olmayan ve geçici olan arzuları göz önünde bulundurarak),
- Aile yönelimi,
- Devlet gücüne bağımlılık,
- Yerelcilik,
- Zaman unsuruna ve önemine dikkat eksikliği,
- Empati eksikliği (Azkiya & Gaffari, 2014:222).

Şimdiye kadar söylenenlere göre, Afgan toplumunda hâkim olan kültür de geleneksel değerlere dayanmaktadır ve bu nedenle bu toprağın kültürüne geleneksel kültür denir. Afganistan'daki geleneksel kültür, sosyal bölünmeler ve süreksizlikler yaratmada etkili olmuştur. Afganistan'da kültürel değerler sosyal bölünme ilkesine dayanmaktadır ve bu nedenle her etnik grup ve kabilenin, içsel değerlerine göre, sosyal dayanışma ve bütünlüğe meydan okuyan bir dizi yapılması ve yapılmaması gerekenleri vardır. Afganistan'da kültürel değerlerin ulus inşasını kolaylaştırıp olmadığı gerçeğinin yanı sıra, bu durum uzun süredir Afganistan vatandaşları arasında güvensizlik yaratmıştır.

Bugün Afgan toplumunun kültürel yapısı, sosyal güvensizliği artırıyor ve çoğu durumda Afganistan halkı arasında barışçıl bir yaşamın önünde ciddi bir engel teşkil ediyor ve sosyal uyum ve entegrasyona izin vermiyor. Daha çok bir toplumun kültürel yapısı temelinde tanımlanabilecek kimlik, Afganistan'a dağılmış durumda ve herkes kendisini etnik köken,

dil, mezhep açısından tanımlıyor. Bu, Afganistan'ın kültürel sisteminin bu topraklardaki farklı etnik grupların birleşmesi için ciddi zorluklardan biri olarak hareket ettiğini göstermektedir. Bu nedenle, Afganistan'ın geleneksel değerlere dayalı kültürel yapısı yeniden düzenlenene kadar, bu sınır ve çevre sakinleri arasında empati duygusu ve barışçıl bir yaşamın kurumsallaşması olası görünmüyor.

4. Afganistan'ın Geleneksel Kültürünü İnşa Etmenin Bileşenleri

4.1. Düşük Okuryazarlık Düzeyi

İnsanların kimliklerini etnik köken, aşiret, dil ve mezhep açısından tanımlamasına neden olan ana faktörlerden biri de Afganistan'daki düşük okuryazarlık sorunudur. Son istatistiklere göre, Afganistan'daki nüfusun yalnızca %42'si (Sirat, 2019) okur yazar ve bunların yalnızca üçte biri kadındır. Afganların çoğu hâlâ en temel okur yazarlık seviyesine sahip değildir. Bu düşük eğitim düzeyi, davranışların geleneksel kültürlere dayalı olarak devam etmesine ve insanların kimliklerini etnik köken, kabile, dil ve mezhep açısından tanımlamasına neden olmaktadır.

4.2. Katı Kültürel Değerler ve Hoşgörüsüzlük

Uzun süredir hüküm süren ve halk tarafından kutsallık noktasına kadar itaat edilen geleneksel Afganistan kültürü, katı ve donmuş özelliklere sahiptir. Donmuş bir kültür, içindeki demokratik ve modern değerleri gerçekten sindiremez, bu da toplumun modernleşme ve gelişmeden uzak durmasına neden olur.

Afganistan'ın kültürel değerlerine gelince, Afgan toplumundaki kültürel değerlerin büyük ölçüde katı ve değişmez olduğu söylenebilir. Afgan kültürünün katılığı ve değişmezliği, bir yandan olumlu ve yapıcı toplumsal değişime meydan okurken, diğer yandan da vatandaşları arasında barış içinde bir arada yaşamayı engeller. Aslında, Afganistan'ın sert kültürü, bu topraklardaki farklı etnik gruplar arasında ortak bir ulusal kimlik oluşumunu ciddi şekilde engellemektedir.

Afganistan'da yaşayan her etnik grubun kendi kültürel değerleri vardır çünkü Afganistan'daki sosyal yapı sosyal bölünme ilkesine dayanmaktadır ve yapısal düzenleme mozaik üzerinden işler. Sosyal yapı içindeki farklılıklar açıkça görülmektedir. Tüm bu etkenler, farklı kabilelerin kendilerini halklarına ve kabilelerine sadık görmelerine, aşiretlerinin ve halklarının kültürel değerlerini son sınıra kadar korumalarına neden olur. Bu kültürel muhafazakarlık, ulus inşası ilkesine meydan okumaktadır. Son olarak, Afganistan'ın geleneksel kültüründe etnik kökene ve aşiretlere bağlılığın millete bağlılıktan daha fazlası olduğu ve bu durum değişene kadar Afganistan'da ulus inşasından bahsetmenin zor olduğu söylenebilir.

4.3. Dini Değerlerin Dogmatik Yorumu

Dogmatizm, Afganistan'ın geleneksel kültürünün ayırt edici özelliklerinden biri olarak kabul edilir ve esasen dogmatik düşünce modernizasyona, gelişmeye ve her türlü değişikliğe direnir. Afganistan'ın kültürel yapısının temellerinden biri olan dinsel köktencilik, uzun zamandır toplumsal bölünmeler yaratma ve artırma yanında insanların ortak bir ulusal kimliğe kavuşmasını engellemede ön planda olmuştur.

Sonuç

Bu makalede Afganistan'daki ulus inşa sürecinin zorlukları hakkında tartışılanlar, Afganistan'da mozaik ve süreksiz bir sosyal yapının olduğu varsayımına dayanıyordu. Bu yapı, Afganistan halkının ortak bir ulusal kimliğe kavuşmasını engellemektedir.

Afganistan halkı kimliklerini etnik köken, dil ve mezhep temelinde tanımladığında, ulus inşası ve ortak bir ulusal kimliğe ulaşma hakkında konuşmak çok zor hale gelmektedir. Afganistan'daki siyasi yapılar her zaman Afganistan'daki kimliklerin dağılmasını etkilemiştir. Siyasi tiranlık ve belirli bir etnik grubun iktidar tekeli, diğer etnik grupların siyasi güç kazanmasını engellemiş, Afganistan'ın siyasi yapısında etnik, mezhebi ve dilsel önyargılar her zaman ön planda tutulmuştur. Tüm etnik grupların

siyasete katılımı için yasal metinler olmasına rağmen, geleneksel siyasal kültür, Afganistan'da etnik tekellerin devam etmesine yol açmıştır.

Afganistan'daki kültürel zorluklar, Afganistan'daki egemen kültür sisteminin yapısından da kaynaklanmaktadır. Afganistan'ın kültürel yapısı katı ve dogmatiktir. Bu katı yapıda kimlik, etnisite, kabile ve mezhep temelinde tanımlanır. Düşük okuryazarlık, dogmatik değerler ve kültürel hoşgörüsüzlük, dini değerlerin dogmatik yorumu Afganistan'ın kültürel yapısının en önemli özellikleri arasında yer almakta ve ortak bir ulusal kimliğe ulaşmayı zorlaştırmaktadır.

Tüm bunlar göz önüne alındığında, Afgan toplumunun yapısı mozaik ve dağınıktır, bu yüzden sadece bu yapıda derin bir değişiklik Afganistan'da ortak bir ulusal kimlik oluşturmayı mümkün kılacaktır. Aksi takdirde Afganistan'da ortak bir ulusal kimlik ve ulus inşasından bahsetmek çok zor olacaktır.

Öneriler ve Çözümler

İyimser bir bakış açısıyla, Afganistan halkının, mevcut tüm sorunlara ve zorluklara rağmen, hala birleşme yeteneğine sahip olduğu ve birleşik bir ulusal kimliğe kavuşabileceği söylenebilir. Ancak bu süreci hızlandırabilecek şu hususların gerçekleşmesi gerekmektedir:

• Halk Eğitimi İçin Alanlar Sağlamak

Eğitim, herhangi bir ülke ve toplumdaki insanların en önemli gereksinimlerinden biri olarak kabul edilir. Bu nedenle halk okuryazarlığı ve halkın bilgisi ne kadar yüksekse, insanların kararları ve eylemleri o kadar rasyoneldir. Tersine, kamusal bilgi düzeyinin düşük olduğu ülkelerde ve toplumlarda, insanlar çoğunlukla kendilerinin yarattığı birçok sorun ve zorlukla karşı karşıyadır.

Ne yazık ki Afganistan, halk okur-yazarlığının düşük olduğu ülkelerden biridir ve nüfusunun büyük bir kısmı okuryazar bile değildir, bu da bu ülke halkının modernleşme ve kalkınma çabalarını engellemektedir. Afganistan'daki halkın bilgi eksikliği, Afganları geleneksel değerleri benimsemeye ve kimliklerini etnisite, kabile ve mezhep açısından tanımlamaya

yöneltir. Bu bakımdan eğitimin kamu düzeyinde kurumsallaşması Afganistan halkı arasında ulusal dayanışma için zemin oluşturabilir.

- **Mezhebe Sadakat Yerine Dine Sadakat Fikrini Teşvik Etmek**

Dinin önemli ve temel görevlerinden biri de o dinin takipçileri için sosyal dayanışma ve kimlik yaratmaktır. Bu nedenle din, ulus inşasında ve ulusal kimlikte etkili olabilir. Afganistan, nüfusunun yaklaşık %99'unun İslam'ın takipçisi olduğu bir ülkedir. Fakat Afganistan'da İslam biçiminde Sünniler ve Şiiiler dahil farklı mezheplere mensup insanlar bulunmaktadır. Ne yazık ki tarih boyunca bu iki dini görüşün takipçileri dış mihrakların da çabalarıyla barışçıl ve birbirleriyle hoşgörülü olarak bir arada yaşamamışlardır. Elbette, Afganistan'daki başka mezhepler arasındaki farklılıklar da Afganistan'daki siyasi tiranlıktan kaynaklanmaktadır. Bu nedenle, Afganistan vatandaşlarının karşılaştığı ciddi sorunlardan biri de mezhebi bölünme meselesidir. Şii ve Sünni Müslümanlar arasındaki mezhebi uçurumun kapatılması, iki mezhebinin takipçileri arasındaki sosyal dayanışma duygusunu artırabilir. Bu, ancak hükümetin keskin dini uygulamalarını önce terk etmesi ve bunun yerine her iki mezhebin takipçilerini önyargı ve ayrımcılıktan uzak tutması ve belirli bir mezhebin takipçilerine herhangi bir ayrıcalık tanımaması durumunda mümkün olabilir. Dini inançlara karşı hoşgörü ve tahakküm kurma düşüncesinin terk edilmesi bu anlamda önemlidir.

- **Kültür karşıtlığı ve şiddet yerine bir diyalog ve etkileşim kültürünü teşvik etmek**

Afganistan'da sosyal ilişkilerin nasıl kurulduğunun en yaygın kültürel özelliklerinden biri şiddet uygulamaları ilkesidir. Çünkü tarih boyunca şiddet, Afganistan'da güç kazanmanın en önemli yollarından biri olmuştur. Bu, topraklardaki insanlar hedeflerine ve özlemlerine ulaşmak için etkili bir yol olarak şiddeti seçmişlerdir. Kamusal alandaki şiddet, insanların birbirlerine güvensizlikle bakmasına neden olur ve bu da kendi içinde insanlar arasındaki sosyal uçurumları açıkça görünür kılar. Bu nedenle, toplumdaki ulus kurma söylemini kurumsallaştırmak için, şiddet kültürünün doğasının değiştirilmesi ve bunun yerine bir etkileşim ve diyalog kültürünün oluşturulması gerekmektedir.

Sonuç olarak, Afganistan'da Taliban sonrası güçlü bir ülke oluşturulmasının önünde büyük engeller olduğu görülmektedir. Ancak bu durum ülkedeki akil insanların bir araya gelmesi ve karşılıklı fedakârlık ve hoşgörü ile çözülebilir ve Afganistan uzun süredir aradığı huzur ve refaha kavuşabilir.

Kaynakça

- Afganistan İslam Cumhuriyeti Anayasası (2004).*
- Afganistan'da Kayıtlı Siyasi Partilerin listesi.* (2020, 7 7). Retrieved from Afganistan Adalet Bakanlığı: <https://moj.gov.af/dr> .
- Allama, G. H. (2012). قانون اساسی و اصول محاکمات مدنی عادلانه (Adil Yargılamanın Anayasası ve İlkeleri). *Anayasa Dergisi*, Sayı 1, s. 95.
- Arefi, D. (2014). توسعه سیاسی در افغانستان، موانع و چالشها (Afganistan'ın Siyasi Gelişimi, Engelleri ve Zorlukları.) Afganistan Stratejik Araştırmalar Merkezi: Kabul.
- Azkiya & Gaffari. (2014). جامعه شناسی توسعه (Gelişim Sosyolojisi). Kayhan: Tehran.
- Biniş, D. W. (2009). افغانستان معاصر و چالش سامان سیاسی (Çağdaş Afganistan ve Siyasi Düzenin Meydan Okuması). Afganistan Stratejik Araştırmalar ve Araştırma Merkezi: Kabul.
- Cohen, B. (2006). در آمدی بر جامعه شناسی (Sosyolojiye Giriş). (M. Salasi, Trans.) Tutiya: Tehran.
- De Rivero. O. (2005). افسانه توسعه (The Mayth of Development). (M. Abullahzada, Trans.) Akhtaran: Tehran.
- Fakohi, N. (1999). خشونت سیاسی (Siyasi Şiddet). Katra: Tehran.
- Farhng, M. M. (2005). افغانستان در پنج قرن اخیر (Son beş yüzyılda Afganistan). Maywand: Tehran.
- Fuladi, D. (2009). چه باید کرد؟ (Ne Yapmalıyız?) *Etesam Dergisi*, Sayı.38 s. 31.
- Gubar, M. G. (1996). افغانستان در مسیر تاریخ (Afganistan Tarih Yolunda) (Vol. 1). Ehsani: Kabul.
- Hailemariam, Chefena; Kroon, Sjaak & Walters, Joel ,(1999), "Multilingualism and Nation Building: Language and Education in Eritrea". *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, Vol. 20 No.6, 475-493
- Şafae, A. (2007, 10 24). BBC. Retrieved from BBC: https://www.bbc.com/persian/afghanistan/story/2007/09/070924_k-ram-nation-building2.

Sarem, G. (2019). تاریخ معاصر افغانستان (Afganistan'ın Çağdaş Tarihi). KhurasanNaween: Kabil.

Sarem, G. (2014). نقد و نظر (Eleştiri ve Yorum). Etesam: Kabil.

Sarem, M. (2013). قدرت سیاسی و احزاب سیاسی در افغانستان پساطالبان (Taliban sonrası Afganistan'da siyasi partiler ve siyasi güç). *Etesam Dergisi*, Sayı.30 s. 21.

Sirat, S. (2019, 9 8). جمعیت باسواد در افغانستان به چهل دو درصد رسید (*Afganistan'daki okur yazar nüfus% 42'ye ulaştı.*) Retrieved from VOA Persian : <https://www.darivoa.com>.

Extended Summary

More than twenty tribes and ethnic groups are living in are divided into different sub-tribes and clans. Although some ethnic groups in Afghanistan claim that their tribe is a majority, there are no official statistics on the exact number of ethnic groups in Afghanistan. Therefore, Afghanistan is considered the land of minorities. A large majority of the people of Afghanistan are Muslims although very few Hindus are living there too, however, which are less than once percent. The Muslims of Afghanistan are divided into Sunnis and Shias although there are no official statistics on the sectarian majority in Afghanistan, yet the majority seems to be Sunni (Hanafi). There is another group of Ismaili Muslims living along with Sunnis and Shias in Afghanistan. Thus, it can be said that Afghanistan has a discontinuous and mosaic ethnic structure.

From 1709 to the present, the history of Afghanistan shows that the position of tribes and tribalism has been of great importance in Afghanistan. The traditional culture of Afghan society has made people more proud of their tribe, clans and ancestry than of being Afghan. Ethnic secessionism, ethnic and tribal rivalries over political sovereignty in Afghanistan, along with the involvement of great powers, have made it difficult to discuss a common national identity in Afghanistan. Although religion have always been used as a powerful tool to possess political power, in the post-war government has been an ethnic and tribal one, with ethnic monopolies, seeking the removal of small ethnic groups from political power.

Nation building has been a project in Afghanistan since the time of Shah Amanullah Khan and the independence of Afghanistan (1919). Amanullah Khan, using his travel experiences to European countries, Turkey and Iran, took steps for political, cultural and social reforms. However, due to the dominance of traditional political culture and extremist interpretations of Islam, these reforms failed. After the fall of Shah Amanullah Khan's government, until the rule of the People's Party in Afghanistan, no action was taken to build a nation and a common national identity among the tribes of Afghanistan. Ethnic, linguistic and religious status continued to be important in gaining political power. Even during the rule of the People's Party (1978) (Communist Parties in Afghanistan) when commu-

nist ideology prevailed in Afghanistan, the element of ethnicity did not lose its place in political decisions.

During the rule of the Islamic Emirate of Afghanistan (1996-2001), it was difficult to speak about nation-building, because the Taliban were almost an ethnic group and ruled Afghanistan with a religious approach (religious extremism). After the fall of the Islamic Emirate of the Taliban and the formation of the Islamic Republic of Afghanistan, the process of nation-building in its new meaning began in Afghanistan. Afghanistan drafted a new constitution, under the pressure of international communities and the international organizations that recognized the Afghan people and provided rights and freedoms for all Afghans.

Despite the international community's support for Afghanistan, human rights issues, freedom of media, and the launch of civil societies could have been instrumental in the nation-building process following the fall of the Taliban Islamic Emirate, this has apparently not been the case. Even in the structure of civil societies and some media, the importance of ethnic status can be clearly seen. The challenges for nation-building, after the fall of the Taliban Islamic Emirate in Afghanistan, can be studied in various dimensions. But the main and most important challenges for nation-building in post-Taliban Afghanistan are the dominant political and cultural challenges in Afghanistan.

In the Afghanistan of post-Taliban regime, as in the past, procedure are discriminatory, and the government, whose main task is to ensure social justice and equality, also suffers from the disease of bigotry and partisanship. Though the government is obliged to create equal social opportunities in various fields, so that all citizens have access to fair and equal facilities that are commensurate with their human dignity. But there are serious linguistic, ethnic, and religious privileges in Afghanistan, and the government itself has in some cases acted to exacerbate the social divide. The instrument of justifying violence and political tyranny in Afghanistan is the ethnicity (tribe) and the rulers have always considered themselves dependent on the tribe and in order to justify their hostile policy, they have resorted to the tribe and demarcated the borders for themselves. Tribal thinking is fanatical thinking, tribal-based thinking is unreliable, tribal-

based politics is hostile and discriminatory. In fact, the consequence of tribalism, which is based on tyranny, is preventing a society from development in various political, cultural, social and economic affairs. Throughout history, the rulers of Afghanistan have politicized with tribal thinking, and in order to institutionalize and spread the tribal values to which they belong, they have carried out their plans by shedding the blood of innocent people, and wherever they have encountered resistance, the most intense type of violence has suppressed and silenced the people.

However, after the fall of the Taliban and the establishment of an interim administration, led by President Karzai (2001) with the support of the United Nations and the international community, the socio-political sphere emerged from the status quo and the people's freedoms were relatively secure. But there is still a clear motive for monopolizing power in high-level political practices. Ministries and high-ranking government posts are still divided on the basis of ethnicity, and minority tribes are denied access to high-ranking posts.

Political parties in Afghanistan are not based on the transcendent values of democracy. Rather, they are based on structural gaps in Afghan society. There is no party in Afghanistan that is made up of all the ethnic groups of Afghanistan or at least a number of ethnic groups in Afghanistan. Political parties in Afghanistan are generally formed either with an ethnic structure or with a religious structure. Political parties, instead of being effective in the integration and social solidarity of the citizens of this country, are in many cases due to the social divide between the ethnic groups living in this land. There are stirred. More than 100 political parties in Afghanistan are now officially registered with the Ministry of justice. The excessive number of political parties itself reflects social divisions and lack of unity among the citizens of this land. This indicates that political parties have not been able to prove their effectiveness and, in addition, have exacerbated distrust and social divisions. The way political parties are led and organized in Afghanistan shows that these parties are based on ethnicity, language, and religion. Even when we look at the differences between political parties, we find that the majority of differences between political parties are not national and political issues, but ethnic, linguistic and religious differences.

In Afghanistan, cultural values are based on the principle of social divide, and therefore each ethnic group and tribe, according to their internal values, have a series of do's and don'ts, which challenges social solidarity and integrity. In addition to the fact that cultural values have not been able to facilitate nation-building in Afghanistan, it has caused distrust and distrust among the citizens of Afghanistan for a long time. The cultural structure of Afghan society today is increasingly promoting social disbelief and in most cases is a serious obstacle to a peaceful life among the people of Afghanistan and does not allow for social harmony and integration. Identity, which can be defined more on the basis of the cultural structure of a society, is scattered in Afghanistan and everyone defines himself in the circle of ethnicity, language, religion. This shows that the cultural system of Afghanistan has acted as one of the serious challenges to the unification of the different ethnic groups of this country. Therefore, until the cultural structure of Afghanistan, which is based on traditional values, is reformed, it seems unlikely that a sense of empathy and peaceful life will be institutionalized among the inhabitants of this border and environment.

Another feature of Afghanistan's cultural structure is its distance from the easiness. The traditional culture of Afghanistan, which has ruled for a long time and is obeyed by the people to the point of sanctity, has rigid and frozen features. A culture that is frozen cannot really digest the democratic and modern values within it, and this causes the society to stay away from modernization and development. Regarding the cultural values of Afghanistan, it can be said that the cultural values in the Afghan society are very strict and unchangeable. The strictness and immutability of Afghan culture, on the one hand, has challenged positive and constructive social change and, on the other hand, has prevented peaceful coexistence among its citizens. In fact, the harsh culture of Afghanistan has seriously hindered the formation of a common national identity between the different ethnic groups of this land. Every ethnic group living in Afghanistan has its own cultural values, because the social structure in Afghanistan is based on the principle of social divisions and the structural arrangement is mosaic. Differences within the social structure can be clearly seen. All these factors cause different tribes to consider themselves loyal to their people and tribes

and to protect the cultural values of their tribe and people to the last frontier. This has challenged the principle of nation-building.

Finally, it can be concluded that; in Afghanistan, it seems very difficult to talk about a common national identity. Political structures in Afghanistan have always influenced the dispersal of identities in Afghanistan. Political tyranny and the monopoly of power by certain ethnic groups have left other ethnic groups dissatisfied with the division of power in Afghanistan. Ethnic, religious and linguistic prejudices have always been observed in the political structure of Afghanistan. Although there are legal texts regarding the participation of all ethnic groups in politics, the traditional political culture has led to the continuation of ethnic monopoly in Afghanistan and the people of Afghanistan to define themselves in terms of ethnicity, tribe, religion and language. The result of the discussions is that the mosaic and discontinuous social structure in Afghanistan has acted as the main factor in not achieving a common national identity.